

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. III. Aliis testimoniis ejusdem S. Doctoris mens ampliùs declaratur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

Recentioribus: Si D. Thomas nomine motionis & applicationis, quam Deo tribuit respectu causarum secundarum, non intellexisset concursum simultaneum, ipsum ignorasset, aut omisisset, cum nullibi faciat illius mentionem: At hoc sine gravi S. Doctoris injuria dici nequit: Ergo per talem motionem & applicationem intellexit concursum simultaneum.

37. Sed hoc etiam frivolum est, & facile potest confutari. Primum, quia falsum est, D. Thomam nullibi fecisse expressam concursus simultanei mentionem: nam loco citato de potentia in resp. ad 3. sic ait: *In operatione qua Deus operatur movendo naturam, non operatur natura, sed ipsa natura operatio est etiam operatio virtutis divina.* Quibus verbis expressè distinguit in Deo duplicem concursum; unum qui est à solo Deo, ipsa naturà non operante, qui proinde prævius est, & operationem causæ secundæ prioritare saltem naturæ antecedens: alterum qui identificatur cum prædicta operatione, & hic est concursus simultaneus, qui est ipsamet operatio causæ secundæ, prout à Deo simul influente dependet. Unde subdit ibidem in resp. ad 4. quod *tam Deus quam natura immediatè operantur, licet ordinentur secundum prævius & posterius.* Item 1. p. q. 105. art. 5. postquam in corpore articuli docuit Deum movere res ad operandum, applicando earum formas & virtutes (quibus verbis, ut supra ostendimus, concursum prævius significavit) postea in resp. ad 2. clarè expressit concursum simultaneum, dicens: *Vna actio non procedit à duobus agentibus unius ordinis, sed nihil prohibet quin una & eadem actio procedat à primo & secundo agente.* Ergo D. Thomas expressè meminit concursus simultanei.

Deinde: Esto locis citatis illum clarè & distinctè non expresserit, quia ibi explicabat modos quibus Deus est causa actionis causæ secundæ, quatenus ab ipsa emanat & egreditur; hinc tamen non licet inferre quod ipsum ignoraverit, aut omiserit: nam dici potest ipsum nomine *motionis & applicationis*, omnem actualem Dei concursum cum causis secundis, sive prævius, sive simultaneum, comprehendisse; quia cum illi duo concursus existant in eodem instanti, & habeant indissolubilem inter se connexionem, unusque ordinem dicat ad alium, prævius scilicet ad simultaneum, se habent per modum unius, juxta illud commune axioma desumptum ex Philosopho 3. topic. cap. 2. *Vbi est unum propter aliud, ibi est unum tantum:* unde & unico nomine exprimi possunt, & sub vocabulo *motionis* vel *applicationis* comprehendendi.

S. II.

Celebre ejusdem Doctoris Angelici testimonium adducitur.

39. PRÆTER tam clara & evidentiâ testimonia, quæ s. præcedenti adduximus, aliud habetur opusculo 1. (quod S. Doctor jussu Urbani IV. contra Græcorum errores edidit) ita evidens & expressum, ut videatur D. Thomam prævidisse futuram Thomistarum & Neotericorum sententiam, illamque approbasse, hanc verò rejecisse. Explicans enim cap. 23. quomodo creatura creatori cooperetur, sic loquitur: *Sciendum quod aliquid dicitur cooperari alicui dupliciter: uno modo, quia operatur ad eundem effectum, sed per aliam virtutem; sicut minister domino, dum*

ejus præceptis obedit, & instrumentum artificis à quo movetur (Ecce expressam Thomistarum sententiam, cum exemplo prædeterminationis, tum moralis, tum physica: constat enim quod dominus prius moraliter movet & determinat servum per sua præcepta; artifex verò prius naturà physice movet & determinat instrumentum, ipsum applicando ad opus, sicque physice movet ac prædeterminat) *Alio modo dicitur aliquis cooperari alicui, in quantum operatur eandem operationem cum ipso: sicut si diceretur de duobus portantibus idem pondus, vel de pluribus trahentibus navim, quod unus alteri cooperatur.* (Ecce expressam Molinæ, Suarez, & aliorum Recentiorum sententiam, cum ipsismet exemplis quibus utuntur, nempe duorum portantium idem pondus, vel de pluribus trahentibus navim.) *Secundum igitur primum modum* (subdit S. Doctor) *creatura potest dici creatori cooperari: secundo autem modo creatura creatori non cooperatur, sed solum tres persone (sanctissimæ Trinitatis) sibi invicem cooperantur, quia earum est operatio una: non autem ita quod qualibet earum partem virtutis possideat, per quam operatio completur, sicut accidit in multis trahentibus navim (sic enim cujuslibet virtus esset imperfecta) sed ita quod tota virtus ad operationem sufficiens est in qualibet trium personarum.* Quo nihil clarius pro Thomistis contra Recentiores afferri potest. Imò D. Thomas insinuat, istos attribuere creatoris id quod solis Sanctissimæ Trinitatis personis convenit. Eandem doctrinam expressè tradidit D. Bonaventura in 2. dist. 34. qu. 1. ad 5. his verbis: *Non est sic intelligendum quod Deus cooperetur libero arbitrio, sicut cum duo ferunt lapidem, unus cooperatur alteri: sed quia Deus est intimè agens in omni actione, & intimè est ipsi potentia operanti; ita quod potentia ipsa in nihil exit quod non sit ab ipso.*

Ex his patet quanta fides adhibenda sit Fulienfi, dum ait se summa cum diligentia & attentione evolvisse omnia D. Thomæ opera, & nullibi physicam prædeterminationem invenisse: incipit enim suum librum ab opusculis D. Thomæ, & tamen nequidem verbum habet de auctoritate jam adducta. Certè aut summa fuit ejus negligentia in legendo D. Thomam, dum omisit illud quod ejus oculis primitus occurrebat; aut quod verisimilius est, auctoritatem istam dissimulavit, quia prorsus insolubilem vidit. Et quod mirum est, incipit suum librum à testimoniis desumptis ex opusculo nono, de quo dubitatur an sit D. Thomæ, adeoque minusculis characteribus jussu Pij V. editum est; & suppressit aut dissimulavit testimonium ex opusculo primo depromptum, quod indubitanter ab omnibus ut legitimus S. Doctoris fœtus suscipitur.

S. III.

Aliis testimoniis ejusdem S. Doctoris mens amplius declaratur.

TESTIMONIA præcedentibus paragraphis exposita, generalia sunt, & probant Deum omnes causas secundas, sive naturales, sive liberas, ad agendum physice præmovere, juxta principia doctrinæ D. Thomæ. Verùm alia insuper expendenda sunt, quibus specialiter ostendatur, eundem S. Doctorem utrumque genus motionis, tam physicae quam moralis, in Deo respectu voluntatis creatæ admittere, ut habet conclusio paragrapho primo statuta.

Probatum

41. Probatur itaque primò: Motio quæ se tenet ex parte objecti ab intellectu representati, moralis est & objectiva, quæ verò se tenet ex parte potentiae, illamque verè & realiter immutat, physica & effectiva dicitur: At D. Thomas variis in locis docet, Deum movere voluntatem, non solum ex parte objecti, eam intrinsecè allicientis & invitantis, sed etiam ex parte potentiae, eam realiter immutando: Ergo non solum motionem Dei moralem, sed etiam physicam admittit. Major patet ex dictis antea in 1. notabili. Minor verò probatur ex D. Thoma 1. p. qu. 105. art. 4. ubi quaerit, *Utrum Deus possit movere voluntatem creatam?* & in corp. articuli distinguit duplex genus motionis, quarum una se tenet ex parte objecti, & altera ex parte potentiae, & concludit: *Quod utroque modo proprium est Dei movere voluntatem* (intellige efficaciter, ut ibidem explicat) *sed maximè secundo modo, inrerius eam inclinando.* Et qu. 106. art. 2. in corp. ait: *Ex parte ipsius potentie voluntas nullo modo potest moveri, nisi à Deo.* Operatio enim voluntatis est inclinatio quadam volentis in volitum: hanc autem inclinationem solus ille immutare potest, qui virtutem volendi creature contutit; sicut & naturalem inclinationem solum illud agens potest mutare, quod potest dare virtutem quam consequitur inclinatio naturalis.

Idem docet qu. 22. de verit. art. 9. his verbis: *Cum actus voluntatis sit quasi medius inter potentiam & objectum; immutatio actus voluntatis potest considerari vel ex parte ipsius voluntatis, vel ex parte objecti.* Ex parte quidem voluntatis mutare actum voluntatis non potest, nisi quod operatur intra voluntatem; & hoc est ipsa voluntas, & id quod est causa esse voluntatis, quod secundum fidem solus Deus est: unde solus Deus potest inclinationem voluntatis transferre de uno in aliud, secundum quod vult. Ergo juxta Divum Thomam Deus non solum movet voluntatem moraliter, & ex parte objecti, eam sua bonitate & convenientia ad sui amorem allicientis, sed etiam physicè & ex parte potentiae, eam realiter immutando, & transferendo de una inclinatione in aliam.

42. Confirmatur: S. Thomas ibidem art. 8. sic ait: *Sicut voluntas potest immutare actum suum in aliud, ita & multo amplius Deus:* Atqui voluntas non solum moraliter, sed etiam physicè seipsam immutat de uno actu in alium, absque violentia & læsione suæ libertatis: Ergo à fortiori Deus id potest.

43. Confirmatur ampliùs: D. Thomas loco citato 1. partis, ubi docet Deum movere voluntatem, *interius eam inclinando*, statim sibi opponit argumenta quæ procedunt ex violentia & læsione libertatis, ut ibidem videri potest: At ridiculè sibi hæc argumenta opponeret, si motionem solum moralem & objectivam doceret; cum nulli possit esse dubium aut suspicio, quod motio illa inferat violentiam, aut lædat libertatem: Ergo revera physicam motionem admittit.

44. Secundò mens ejusdem S. Doctoris investigari potest ex his quæ docet tum hic qu. 9. art. 6. tum 1. p. qu. 111. art. 2. tertio contra gentes cap. 88. & pluribus aliis in locis, ubi asserit ita proprium esse Deo movere voluntatem, ut hoc nulli agenti creato competere possit: Sed agentia creata possunt movere voluntatem moraliter, & per modum suadentis, ut iisdem locis expressè docet, præsertim loco citato ex 1. parte ubi ait: *So-*

Tom. III.

45. *lus Deus efficaciter potest movere voluntatem. Angelus autem & homo per modum suadentis:* Ergo juxta principia D. Thomæ, Deus altiori modo, atque adeò physicè, movet voluntatem.

Confirmatur: D. Thomas locis citatis redens rationem cur solus Deus possit movere voluntatem, non aliam assignat, nisi quia solus, Deus cum sit author & causa voluntatis, potest intra ipsam illabi, eamque intrinsecè immutare, ut patet ex loco citato 3. contra gent. ubi sic discurrat: *Oportet quod omnis motus voluntatis ab interiori principio procedat: Nulla autem substantia creata conjungitur anime intellectuali quantum ad sua interiora, nisi solus Deus, qui solus est causa ipsius, & sustinens eam in esse:* A solo igitur Deo potest motus voluntarius causari. Item qu. 22. de verit. art. 9. sic ait: *Ex parte voluntatis mutare actum voluntatis non potest, nisi quod operatur intra voluntatem, & hoc est ipsa voluntas, & id quod est causa esse voluntatis, quod secundum fidem solus est Deus, ut supra retulimus.* Eandem rationem fusius explanat in compendio Theologiæ, quod est tertium inter ejus opuscula, cap. 129. his verbis: *Cum actus voluntatis sit inclinatio quadam ab interiori ad exterius procedens, & comparetur inclinationibus naturalibus: sicut inclinationes naturales rebus naturalibus solum insunt à causa sue nature; ita actus voluntatis à solo Deo est, qui solus causa est nature rationalis voluntatem habentis.* Unde patet quod non est contra arbitrij libertatem, si Deus voluntatem hominis movet: sicut non est contra naturam quod Deus in rebus naturalibus operatur: sed tam inclinatio naturalis quam voluntaria à Deo est, utramque præveniens secundum conditionem rei cuius est: sic enim Deus res movet secundum quod competit earum nature. Patet igitur quod in corpus humanum & virtutes ejus corporeas imprimere possunt corpora caelestia, sicut & in alia corpora: in voluntatem autem solus Deus imprimere potest. Hic autem discursus non valet, sed esset omnino nugatorius, si D. Thomas de motione solum morali loqueretur: quia ad motionem purè moralem & objectivam, ex parte intellectus, & objecti per illum representati se tenentem, non requiritur illapsus intra terminos voluntatis, nec realis & physica ejus immutatio; & ad genus illud motionis impertinens est quod Deus sit Author & causa voluntatis, cum Angeli, qui non sunt causæ illius, eam possint movere moraliter, & per modum suadentis, ut supra ostendimus: Ergo D. Thomas de motione physica intelligendus est.

46. Probatur tertio supra dicta conclusio: Motio moralis & objectiva fit per internam mentis illustrationem, quæ voluntati ostenditur bonitas & convenientia objecti: Sed ex D. Thoma Deus aliter movet voluntatem, quam per internam mentis illustrationem: Ergo eam movet physicè, & non solum moraliter. Minor probatur ex D. Thoma lect. 3. super caput 8. Epist. ad Roman. ubi hæc verba Apostoli expendens: *Quicumque Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei;* subdit: *Possent sic intelligi: quicumque Spiritu Dei aguntur, sicut quodam ductore & direttore; quod quidem in nobis facit Spiritus Sanctus, in quantum nos illuminat interius quid agere debeamus: sed plus intelligendum est: illa enim agi dicuntur, quæ quodam superiori instinctu moventur: unde de brutis dicimus, quod non agunt, sed aguntur, quia à natura moventur, & non ex pro-*

V

pro motu, ad suas actiones agendas. Similiter autem homo spiritualis, non quasi ex motu propria voluntatis principaliter, sed ex instinctu Spiritus Sancti inclinatur ad aliquid agendum, secundum illud Isaia 59. Cum venerit quasi fluvius violentus, quem Spiritus Dei cogit. Et Luca 4. dicitur quod Christus agebatur a Spiritu in desertum. Non tamen per hoc excluditur, quin viri spirituales per voluntatem & liberum arbitrium operentur: quia ipsum motum voluntatis & liberi arbitrii Spiritus Sanctus in eis causat, secundum illud ad Philipp. 2. Deus est qui operatur in nobis velle & perficere.

47. Probatur quartò: Motio quæ de se & ab intrinseco efficax est, & cum qua nunquam componi potest voluntatis dissentus, physica est, & non solum moralis: Sed juxta D. Thomam Deus movet voluntatem motione ab intrinseco efficaci, & tali, quod repugnet cum ea componi voluntatis dissentum: Ergo movet eam physicè, & non solum moraliter. Major est certa, & patebit ex dicendis infra paragrapho 10. Minor probatur ex D. Thoma qu. 6. de malo art. 1. ad 2. ubi ait: *Deus movet voluntatem immutabiliter, propter efficaciam voluntatis moventis, quæ deficere non potest.* Et hic quæst. 10. art. 4. ad 3. *Si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est poni quod ad illud voluntas non moveatur.* Item 2. 2. quæst. 24. art. 11. asserit quod virtus Spiritus Sancti infallibiliter operatur quodcumque voluerit: unde impossibile est hæc duo simul esse vera, quod Spiritus Sanctus velit aliquem movere ad actum charitatis, & quod ipse charitatem amittat peccando.

48. Denique suadet eadem conclusio: Movere voluntatem moraliter, est eam movere per modum finis, cujus motio est de necessitate moralis & metaphorica: movere autem illam physicè, est illam movere per modum agentis, quod operatur per veram & propriam efficientiam: unde D. Thomas 1. p. qu. 82. art. 4. sic ait: *Aliquid dicitur movere dupliciter: uno modo per modum finis, sicut dicitur quod finis movet efficientem; & hoc modo intellectus movet voluntatem, quia bonum intellectum est objectum voluntatis, & movet ipsam ut finis. Alio modo dicitur aliquid movere per modum agentis, sicut alterans movet alteratum, & impellens movet impulsum. Et hoc modo voluntas movet intellectum &c.* Sed ex eodem S. Doctore 3. contra gent. cap. 88. ratione 5. *Solus Deus potest movere voluntatem per modum agentis: Ergo solus Deus potest ipsam physicè movere: alia verò agentia extrinseca, ut Homines & Angeli, eam solum possunt excitare & movere moraliter.*

S. IV.

Juxta D. Thomam, Deus non solum præmoveret, sed etiam prædeterminat causas secundas.

49. **S**VNT aliqui, qui putant D. Thomam frequenter quidem docere præmotionem voluntatis, sed nusquam ejus determinationem seu prædeterminationem à Deo, & ejus decreto, vel concursu; quia existimant de ratione libertatis esse, ut voluntas ita seipsam consilio suo ac electione determinet, ut à nullo extrinseco agente, etiam increato, determinetur. Verùm fastidiosum stomachi scrupulus iste est, sic distinguens inter motionem & determinationem: si enim ad hoc ponit D. Thomas præmotionem seu mo-

tum in voluntate, ut indifferentia ejus & suspensio resolvatur, quid est aliud præmotio, quam prædeterminatio? Et si juxta D. Thomam, moveri ex se, non repugnat ei quod movetur ab alio, cur determinari à se, repugnet ei quod determinatur ab alio? Sed ut scrupulus iste omnino tollatur, profero plura loca, in quibus S. Doctore utitur nomine determinationis, imò & prædeterminationis.

Primus sumitur ex 1. p. qu. 23. art. 1. ad 2. ubi explicat quo sensu Damascenus dicit ea quæ sunt in nobis non prædeterminari à Deo, quia scilicet non imponit necessitatem: nam licet ibi prædeterminatio, pro æterna prædefinitione accipiatur, extenditur tamen ad motionem temporalem, quæ est executio sive causalitas decreti prædeterminantis. Ex quo sic formo rationem: Licet ea quæ sunt in nobis prædeterminari neget S. Thomas, quatenus prædeterminatio dicit impositionem necessitatis; non tamen absolute negat prædeterminari, imò potius exclusa sola necessitatis impositione, hoc supponit, nec aliter admittit autoritatem Damasceni, eadem prædeterminari negantis: Ergo ex D. Thoma Deus prædeterminat actus nostros liberos, sine impositione necessitatis, seu absque læsione libertatis. Unde 3. contra gent. cap. 50. in fine, eundem locum Damasceni exponens, sic ait: *Id quod docet Damascenus, quod ea quæ sunt in nobis Deus prænotat, sed non prædeterminat, exponendum est ut intelligatur; ea quæ sunt in nobis, DIVINÆ DETERMINATIONI non esse subjecta, quasi ab ea necessitate accipientia: Quibus verbis aperte declarat, ea quæ sunt in nobis esse subjecta divinæ determinationi, subindeque à Deo prædeterminata, licet ex tali prædeterminatione non sequatur impositio necessitatis, aut destructio vel læsio libertatis, ut nobis objiciunt Adversarij. Unde hic qu. 10. art. 4. ait: *Sic Deus voluntatem movet, quod non ex necessitate ad unum determinat: Admittit ergo motionem determinantem ad unum, non per modum naturæ, & imponendo necessitatem, seu destruendo potentiam ad oppositum, sed per modum liberi, & foventem ac conservantem libertatem, seu relinquente potentiam ad oppositum.* Unde P. Nicolai 1. 2. qu. 111. in scholiis ad art. 3. in Adversarios physice prædeterminationis sic invehitur: *Eam S. Thomas (inquiunt) non agnovit, eoque Angelicus maxime fuit; nec agnosci à Catholicis debet, quia destruit libertatem. Quanta cecitas, ut tot locis tam evidentem non viderint quoad rem ipsam saltem, cum sic à Deo nos moveri sive determinari ad agendum centies dixerit, ut actiones nostras ipsa motio Dei antecedit & causet? Quid hoc porro nisi prædeterminatio vel præmotio physica & realis? Iam quod admitti non debeat, quia destruit libertatem, E dormitantium phantasma est; & quod eam non admittere sit angelicum, cogitatio vix humana. Destruit cerè libertatem, si est talis, qualis ab eis per somnium fingitur, indifferentia activæ opposita; si ad hanc partem sic affigit, ut potentiam ad alterutrum tollat; si sic impellit, ut repellit à voluntate abjicere non possit. Sed cur in voce ludunt ut illudant, nisi & illudantur ipsi? Prædeterminatio non aliter dicitur vero sensu, nisi passivam indifferentiam vel indeterminationem tollens, dum ad agendum non agentem applicat; qui manente indeterminatione non ageret; Quoties autem S. Thomas inculcat sic à Deo determinari**